RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Första Kammaren. N:o 31.

Lördagen den 26 April f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för sammanträdet på förmiddagen den 19 i denna månad.

Herr Statsrådet Friherre *von Otter* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående reglering af kronans och aktiebolagets P. A. Norstedt & söner till hvarandra gränsande tomter å Riddarholmen; och

2:o) angående kronohemmanet Norrbackas upplåtande på vissa vilkor till sällskapet Eugeniahemmet.

Herr Grefven och Talmannen mottog dessa propositioner med förklarande, att de skulle af Kammaren i grundlagsenlig ordning behandlas.

Justerades protokollet för sammanträdet på eftermiddagen den 19 innevarande April.

Anmäldes och bordlades

Konstitutions-Utskottets utlåtanden:

N:o 10, i anledning af väckt motion om ändring af 13 § 3 mom. Riksdagsordningen;

N:o 11, i anledning af väckt motion om ändring i §§ 1, 6 och 13 Riksdagsordningen;

N:o 12, i anledning af väckt motion om ändring af 72 § Regeringsformen;

N:o 13, i anledning af väckt motion om ändring af 71 § Riksdagsordningen; och

N:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ändring i 72 § Riksdagsordningen;

Stats-Utskottets utlåtande och memorial:

N:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition och väckt enskild motion angående gäldande af den å indragna militieboställena Åkesberg och Via belöpande kostnad för sänkning af sjöarne Hjelmaren och Qvismaren; samt

N:o 50, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret;

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 1, i anledning af väckt motion om ändring af § 4 i lagen för Rikets Ständers bank den 1 Mars 1830; och

N:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att oktroj hädanefter icke må lemnas enskilda sedelutgifvande banker;

Lag-Utskottets utlåtande N:o 56, i anledning af väckt motion om antagande af en lag om tillämpning å Nora—Ervalla jernväg af bestämmelserna i förordningen den 15 Oktober 1880, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs; samt

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 11, rörande åtgärders vidtagande för att gifva undervisningen i våra folkskolor en mera praktisk karakter.

Föredrogos och bordlades de nyss öfverlemnade Kongl. propositionerna.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets den 23 innevarande April bordlagda utlåtanden N:is 42—48 äfvensom Lag-Utskottets samma dag bordlagda utlåtande N:o 52.

Uppskof med behandlingen af ett utlåtande ang. upphäfvande af fängelsestraff vid vatten och bröd.

Herr Bergström: På föredragningslistan förekommer nu, antagligen för att andra gången bordläggas, Lag-Utskottets utlåtande i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående upphäfvande af vatten- och bröd-straffet och dess ersättande med skärpt fängelsestraff. Denna Kongl. proposition och de i sammanhang dermed framlagda förslag till jemväl andra lagändringar hafva visserligen blifvit af Lag-Utskottet tillstyrkta, dock endast under den uttryckliga *förutsättning*, att Riksdagen finnes villig att bevilja de medel, som erfordras dels för uppförande af ett nytt kronohäkte i Pajala och dels för utvidgning af kronohäktet å Långholmen, hvilka nybyggnader ansetts nödiga, så vida de nya bestämmelserna, som föreslagits rörande förvandlingsstraff, skola kunna tillämpas. Häraf lärer följa, att detta Lag-Utskottets utlåtande icke kan till slutligt afgörande förekomma, innan Riksdagen beslutit öfver Kongl. Maj:ts propositioner rörande de nya fängelsebyggnaderna. Med anledning häraf får jag hemställa, att detta Lag-Utskottets betänkande, efter att hafva bordlagts andra gången, måtte förekomma till behandling i Kammaren först vid det sammanträde, som hålles näst efter det sistberörda två propositioner och Stats-Utskottets i anledning deraf afgifna utlåtande blifvit *slutligen* afgjorda.

Grefve Lagerberg: Med anledning af den siste ärade talarens förslag anser jag mig böra meddela, att Kongl. Maj:ts nådiga propositioner angående byggande af nytt kronohäkte i Pajala och utvidgning af kronohäktet å Långholmen hafva förevarit å afdelningen i Stats-Utskottet och hvila nu på Utskottets bord, sålunda tillstyrkta: "för den händelse Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående vatten- och bröd-straffets afskaffande vinner Riksdagens bifall" etc. etc. Jag måste derföre anse, att Lag-Utskottets nu föredragna betänkande bör till afgörande företagas före Stats-Utskottets utlåtande angående de föreslagna fängelsebyggnaderna.

Herr Bergström: För den upplysning, den siste ärade talaren meddelade, aflägger jag min tacksägelse, men jag kan icke finna, att samma upplysning bör föranleda till något motstånd mot det förslag, jag framstält. Väl har ofta förekommit — och det går också mycket väl an — att Riksdagen vid beviljande af ett anslag fäster vilkor; deremot torde det hittills vara oerhördt, att man vid antagande af en lag gör dess tillämpning beroende af ett utanför lagen liggande vilkor. En lag måste, sedan den trädt i kraft, vinna tillämpning utan hinder af yttre förhållanden. Jag får derför fortsätta yrkandet om bifall till min framställning.

Friherre Klinckowström: Jag brukar visserligen icke blanda mig uti lagfrågor; men detta är ju endast en formfråga. Lag-Utskottets ordförande har sagt, att vid lagfrågor brukar man icke fästa något vilkor, men han har förut sagt, att Lag-Utskottet vid detta lagförslag fäst ett vilkor, nemligen det att medel till de två kronohäktena blefve af Riksdagen beviljade! Då nu Stats-

Uppskof med behandlingen af ett utlåtande ang. upphäfvande af fängelsestraff vid vatten och bröd. (Forts.)

Utskottet äfven fäst ett vilkor vid sitt tillstyrkande af anslagens beviljande, nemligen det att den föreslagna lagen först blefve af Riksdagen antagen, tror jag det vara klokast att låta saken hafva sin gång med ordningen för både det ena och det andra förslaget, hvarför jag yrkar, att det måtte blifva vid den ordning, som står här på föredragningslistan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att Herr *Bergström* yrkat, det Lag-Utskottets utlåtande N:o 52 skulle uppföras på föredragningslistan till Kammarens sammanträde näst efter det Kongl. Maj:ts propositioner om anslag till kronohäkten å Långholmen och i Pajala blifvit af Riksdagen slutligen afgjorda.

Härefter gjordes proposition å bifall till detta yrkande.

Friherre Klinckowström: Jag skulle vördsamt anhålla, att äfven proposition på mitt yrkande blefve framställd till Kammaren på samma gång.

Herr Grefven och Talmannen förklarade i anledning häraf, att, derest Herr Bergströms yrkande af Kammaren afsloges, det ifrågavarande utlåtandet komme att qvarstå på sin nuvarande plats å Kammarens föredragningslista, hvadan särskild proposition på bifall till Friherre Klinckowströms yrkande icke behöfde framställas.

Härefter förnyade Herr Grefven och Talmannen propositionen å bifall till Herr Bergströms yrkande och förklarade sig anse densamma vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Stjernspetz* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller Herr Bergströms yrkande, att Lag-Utskottets utlåtande N:o 52 skall uppföras på föredragningslistan till Kammarens sammanträde näst efter det Kongl. Maj:ts propositioner om anslag till kronohäkten å Långholmen och i Pajala blifvit af Riksdagen slutligen afgjorda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås nämnda yrkande.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—39;
Nej—22.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Lag-Utskottets den 23 innevarande April bordlagda utlåtanden N:is 53—55 äfvensom Första Kammarens Tillfälliga Utskotts samma dag bordlagda utlåtanden N:is 9 och 10.

Fortsattes föredragningen af Lag-Utskottets den 31 sistlidne Mars och den 3 innevarande April bordlagda utlåtande N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förnyad grufvestadga. *Förslag till förnyad grufvestadga.* (Forts.)

Utskottets förslag till förnyad grufvestadga.

2—7 §§.

Godkändes.

8 §.

Herr Reuterswärd: Jag hemställer, huru vida icke den här stadgade begränsning af 60 dagar efter tillsägelse, under hvilken tid jordegaren eger afhemta oinmutbara mineral och hvad för grufdriften icke användes, är för knapp. Om det t. ex. inträffar, att dessa fyndigheter blifvit brutna på hösten, och som vi veta, att malmfyndigheter ofta förekomma i myrtrakter, är det, snart sagdt, omöjligt att under viss tid af året kunna med fordon ditkomma, då marken kanske ej är frusen och betäckt med snö, hvadan afhemtningen omöjliggöres. Jordegaren skulle således i detta fall vara förlustig sin rättighet till mineralet, om han icke inom den bestämda tiden afhemtade detsamma. Jag hemställer, att det här infördes orden: "så vidt sig göra låter", ty det kan ju vara absolut omöjligt att verkställa detta inom den bestämda tiden.

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: 1874 års komité föreslog för det fall, som här afses, tiden till trettio dagar. Mot denna tidsbestämmelse gjordes ingen anmärkning af de myndigheter, som granskade komiténs förslag. Kongl. Maj:t har nu emellertid höjt tiden till sextio dagar, och denna tid synes mig vara tillräcklig. Ett sådant förslag, som nu af Herr Reuterswärd framstälts, skulle göra detta stadgande obestämdt, hvilket icke kan vara lämpligt,

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

och då nu Utskottets förslag redan bifallits af Andra Kammaren, hemställer jag, att det äfven måtte bifallas af denna Kammare.

Herr Reuterswärd: Jag skall bedja att få föreslå, att, i stället för 60 dagar, det här måtte utsättas en tid af 180 dagar.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner, först på godkännande af förevarande paragraf i oförändradt skick och sedan på godkännande af paragrafen med den ändring, att ordet "sextio" utbyttes mot "ett hundra åttio"; och förklarades den förra propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

9 §.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Enligt 1855 års grufvestadga var det tillåtet att särskildt inmuta varp, men den komité, som år 1874 afgaf betänkande i ämnet, undantog varp från särskild inmutning, såsom varande obehöfligt, och afgaf härför motiv, uti hvilka det förekommer, dels att komitén ansåg, "att varp endast skulle få bearbetas i sammanhang med återupptagande af nedlagd grufva", och dels att "bearbetning af varp icke syntes vara af den vigt, att det vidare borde upptagas såsom föremål för särskild inmutning. Någon svårighet att erhålla jordegarens samtycke kan väl icke antagas vara för handen". Detta yttrande har beaktats i den Kongl. propositionen, och i anledning deraf är varp uteslutet från särskild inmutning, men i den nionde paragrafen är sagdt: "Med inmutning af sönad grufva följer rätt till varp, som finnes inom det inmutade området eller utmålet och ej genom inmutning enligt äldre författning är särskildt försvaradt." Med försvar för sådant varp kan omöjligen förstås något annat än försvar enligt 1855 års författning eller varp, som blifvit enligt 1855 års författning särskildt inmutadt. Men nu är förhållandet det, att alla grufvor måste någon gång uttömmas, det blifver förr eller senare slut på dem, men då kunna värdefulla varphögar finnas qvarliggande. Så är t. ex. Åtvidaberg beträffande koppartillverkning helt och hållet beroende af dylika varp, men har icke längre någon malm i sin grufva. Förhållandet är, att det finnes ganska mycken malm qvar i varpen, som först senare tiders större yrkesskicklighet kommit under fund med att tillgodogöra sig. Dessa varp äro verkligen mycket värdefulla, men huru skall nu tillgå dermed? För att eganderätten till dem skall kunna bevaras, måste ett arbete ske, som kan afse verklig grufdrift, men någon sådan kan icke ega rum vid en grufva, som är uttömd, och då bland motiven här ingår, att tillstånd af jordegaren skulle kunna fås, förråder detta den tankegång, att varpen tillhöra jordegaren. Det synes mig, att det borde helt och hållet tillhöra jordegaren, icke blott derför att jag anser inmutning i allmänhet obehöflig och olämplig, utan äfven derför att det i allmänhet är den gamla grufegaren, som är jordegaren, och det är honom, det tillhör, utan att han behöfver göra särskildt arbete i grufvan för att försvara sina

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

varphögar. Det synes vara rigtigast att han utan sådant finge behålla dem. Skulle man åter anse, att med inmutning af sönad grufva följer rätt till varp, då fordras väl ett tillägg till denna paragraf, som talar om det arbete, som skall ske, ty verkligt grufarbete är omöjligt i en uttömd grufva. Mig synes, att det ingalunda vore förenadt med någon risk att låta varpen fortfarande och ovilkorligt tillhöra jordegaren.

Jag hemställer om afslag på denna paragraf, på det att icke en person må kunna tillegna sig varp genom att inmuta en sönad grufva.

Herr Bergström: Det må tillåtas mig att mot den förste ärade talaren erinra, att i grufvestadgan med ordet "*grufarbete*" visst icke, såsom han syntes antaga, förstås allenast sådant arbete, som sker i jordens innandöme, såsom vid sjelfva grufbrytningen, utan dermed förstås hvarje arbete, hvarigenom man skyddar sin inmutningsrätt; och jag kan icke tro, att någon myndighet skulle i nämnda uttryck inlägga en så inskränkt betydelse, som den förste ärade talaren antydde.

Så länge således någon, som inmutat ett varp, lagligen bearbetat det på ett sätt, som visar, att han fortfarande vill vara i besittning af sin rätt dertill och utestänga andra derifrån, är detta i grufvestadgans mening ett grufarbete; och gör han icke det, ja, då blir följden den, att varpet, liksom eljest grufvan, blir sönadt och är då hemfallet till ny inmutning.

Mig synes saken vara helt enkel, om man icke vill göra den konstigare än den verkligen är.

Jag får derför yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Reuterswärd: Jag ber få instämma i hvad den förste ärade talaren yttrat, i det att jag tycker det vore den minsta rättighet man kunde lemna jordegaren, att, om någon öfvergifvit en grufva, jordegaren åtminstone får behålla det varp, som finnes inom det inmutade området.

Kommer jernhandteringen på den usla ståndpunkt, att den skall lefva på varp å annans mark, då beklagar jag den sannerligen.

Mig synes som i denna grufvestadga man tagit allt för liten hänsyn till jordegarens rätt.

Jag yrkar afslag å paragrafen.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Lag-Utskottets ordförande har besvarat hvad jag yttrade med hänsyn till försvarsarbetet för inmutadt varp; men här är förhållandet det, att det är grufvan, som är inmutad, och varpen äro något särskildt.

Härtill kommer, att det uttryckligen blifvit såsom motiv för förändringen af den gamla grufvestadgans bestämmelse i detta fall anfördt, att jordegaren eger att gifva tillstånd till varphögarnes bearbetande; och då måtte han väl äfven sjelf kunna bearbeta desamma.

Ingalunda behöfver något tvifvel finnas om att en grufva sönats; det kan vara fullt visst, men om jordegaren eller någon an-

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

nan med hans tillstånd bearbetar varpen, och dessa befinnas värdefulla, så kommer, ett, tu, tre någon och inmutar den fullkomligt odugliga grufvan samt vinner då rätt jemväl till varpen.

Jag anser detta vara en fälla, för hvilken man icke bör utsätta industriidkaren; och vidhåller således mitt yrkande om afslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen, enligt de derunder framstälda yrkandena, propositioner, först på godkännande af den förevarande paragrafen och sedan på afslag derå, hvarefter propositionen på godkännande af paragrafen förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

10 §.

Herr Reuterswärd: När den första paragrafen af denna lag inom Kammaren behandlades, gjorde en ärad talare en anmärkning emot ett uttryck, som i fråga om ansvar för åverkan förekommer i denna paragraf, nemligen att inmutaren vid arbetets verkställande *egt vetskap om* att grufvan olagligen tillkommit eller att inmutningsrätten förverkats, för hvilka fall han skulle kunna lagligen åtalas och få böta. Men *huru* skall man bevisa, att en person haft vetskap om denna sak?!

Skulle icke möjligen, i fall sammanhanget emellan bestämmelserna i stadgan derigenom ej stördes, detta uttryck om *vetskap* kunna borttagas, så att momentet komme att sluta sålunda:

"Har inmutare eller grufegare olagligen åtkommit grufva eller utmål eller inmutningsrätten förverkat och ändock fortsätter arbetet, ansvare såsom för åverkan, om åtal derå i laga tid anställes."

Herr Bergström: För bemötande af nästföregående talare tillåter jag mig anföra ett enda exempel, hvarigenom det torde blifva för Kammaren klart, att i fall grufva förklaras hafva olagligen tillkommit eller inmutningsrätten till grufva dömes vara förverkad, verkstäldt arbete icke nödvändigt behöfver medföra ansvar såsom för åverkan; men att åter andra fall förekomma, då man för att tillgodose rättvisans kraf måste ådöma sådant ansvar.

Här stadgas i 14 § 1 mom., att inmutare sist inom 8 månader från mutsedelns utfärdande skall hafva börjat arbetet, vid äfventyr att eljest vara inmutningsrätten förlustig. Om nu en inmutare försummar att inom den sålunda stadgade tiden börja arbetet, men han börjar detta till exempel på 9:de månaden; kan väl någon då ifrågasätta, att icke denne man varit i ond tro? Eller borde han icke hafva känt lagens stadgande och borde han icke hafva börjat arbetet inom de 8 månaderna?

Följden af hans senare började arbete blir dels en civilrättslig, eller att han anses hafva förverkat inmutningsrätten, och dels en kriminel, eller att han dömes till ansvar såsom för åverkan.

Men om den förste inmutaren, efter att hafva senare än lag

bjuder påbörjat arbetet, öfverlåter sin inmutningsrätt å en om hans olagliga tillvägagående fullkomligt okunnig person; hvad blir då följden? Jo, att inmutningsrätten äfven i detta fall måste förklaras förverkad på grund af den förres underlåtenhet att i rätt tid börja arbetet, hvaremot den andre, såsom okunnig derom, icke kan för fortsättande af arbetet rättvisligen dömas såsom för åverkan.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Jag skulle kunna anföra ännu flera hit hänförliga exempel; och det är för visso nödvändigt att göra skilnad emellan hvad man kallar god tro och ond tro, på hvilken skilnad en mängd lagbestämmelser så väl i civil- som strafflagen är grundad.

Jag yrkar bifall till paragrafen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande paragraf yrkats, dels att den skulle godkännas i oförändradt skick, dels ock, af Herr *Reuterswärd*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att sista stycket af 1 mom. erhölle följande lydelse: "Har inmutare eller grufegare olagligen åtkommit grufva eller utmål eller inmutningsrätten förverkat och ändock fortsätter arbetet, ansvare såsom för åverkan, om åtal derå i laga tid anställes."

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af paragrafen i oförändradt skick vara med öfvervägande ja besvarad.

2 kapitlets öfverskrift och 11 §.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Emot ordalydelsen i 11 §, sådan denna står i och för sig sjelf, har jag ingen anmärkning att göra; men det förekommer ett annat förhållande, som synes mig vara orimligt och hvilket jag tror icke kunna rättas på lämpligare sätt än genom förändring af 11 §.

Förhållandet är nemligen det, att så väl efter den gamla grufvestadgan som efter Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag det är föreskrifvet, att längden och bredden af utmålet skall vara dubbelt så stor som radien af det inmutade området, såsom det här kallas. Detta inmutade områdes omkrets är föreslagen till 100 meters afstånd från inmutningspunkten; men då utmål lägges, får han ett utrymme af 200 meter i längd och bredd. Det blir således en qvadrat, inom hvilken det inmutade området är beläget. Till följd deraf komma, i fall jag antager att utmålet blir en qvadrat, hvars medelpunkt sammanfaller med medelpunkten i cirkeln för det inmutade området, de 4 hörnen i qvadraten att icke blifva skyddade. Det skall då kunna inträffa, om en mineralfyndighet af större utsträckning blifvit uppdagad, att andra komma och inmuta marken utom inmutningsområdet men inom hvad som skulle blifva utmål. Den gamla grufvestadgan säger i 32 §: "finnes ej fritt och oinmutadt fält för så stort utmål, som grufegaren önskar och i 31 § medgifves, åtnöje han sig med det utrymme,

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

som är att tillgå"; men denna bestämmelse återfinnes icke i 26 § af Kongl. Maj:ts lagförslag, och i denna 26 § sista mom. säges det: "Hvad i 3 § är stadgadt i afseende å hinder emot inmutning gälle ock om utläggande af utmål, så framt hindret förefans, då mutsedeln utfärdades."

Förutsätt nu det fall, hvarom jag nämnde, att en person inmutar mark på ett ställe, och en annan kommer och inmutar utom det inmutade området men inom det, som utgör den förstnämndes behof af utmål. Huru skall man då skilja dem emellan? Den senare inmutaren synes mig kunna blifva alldeles rättslös. Han har ingen rätt enligt sista momentet af 26 §, ty hindret fans icke, då mutsedeln för den förste inmutaren utfärdades.

Det synes mig, att här uppstår en kollision, som mycket lätt kan leda till stor skada för den senare inmutaren, som dock lika mycket är i sin goda rätt som den förre.

Jag tror, att rätta botemedlet emot detta är det, hvartill 1874 års komité gaf oss uppslaget. Den hade ett skyddsfält och ett arbetsfält, men då nu härom icke längre är fråga, så anser jag bäst att det inmutade området erhåller en radie af 142 meters längd från medelpunkten, och utmålet sedan lägges helt och hållet inom detta inmutade område. Då kan det icke inträffa, att någon inmutar ett fullkomligt fritt fält och dock, när utmål lägges, blir af med sin rätt.

Jag tror derför att det vore en förbättring och skulle leda till förebyggande af många tvister, om det här i 11 § sattes 142 meters afstånd från inmutningspunkten i stället för de föreslagna 100 meter, hvarigenom qvadraten finge rum i cirkeln i stället för att nu cirkeln får rum i qvadraten.

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Enligt mitt förmenande kan ingalunda, såsom den förre ärade talaren antagit, den senare inmutaren blifva helt och hållet rättslös vid utmålsläggningen eller förlora hvad han inmutat, förutsatt att inmutningen skett i laga ordning, ty enligt grunderna för § 26 får icke utmål utläggas åt den förste inmutningssökanden på annat område än antingen sådant, som han sjelf fredat genom inmutning, eller på fritt fält, men ingalunda på något område, som en annan inmutat. Jag kan således icke se, att några olägenheter kunna uppkomma af den ifrågavarande lydelsen af denna paragraf.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner, först på godkännande af ifrågavarande öfverskrift och paragraf utan förändring och sedan på godkännande af öfverskriften och paragrafen med den ändring, att orden "ett hundra" utbyttes mot "ett hundra fyratio två"; och förklarades den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

12 och 13 §§.

Godkändes.

14 §.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Herr Reuterswärd: Denna paragraf lyder, såsom herrarne nyss hafva hört: "Sist åtta månader från mutsedelns utfärdande skall inmutaren, vid inmutningsrättens förlust, hafva börjat arbetet" etc. Genom det att så lång tid lemnas åt inmutaren att bestämma sig, om han vill bearbeta en fyndighet eller icke, har just detta så mycket öfverklagade mutsedelskoj uppstått, och efter mitt förmenande är det ingalunda nödvändigt att hafva så lång tid som åtta månader att fundera på, om man vill bearbeta en grufva eller icke. Jag skulle derför önska, att man nedsatte denna tid till fyra månader i stället för åtta, så att början af paragrafen komme att lyda: "Sist *fyra* månader från mutsedelns utfärdande skall inmutaren, vid inmutningsrättens förlust, hafva börjat arbetet, der ej i anledning af yppad tvist sådant hinder härför mött, hvars undanrödjande icke berott af inmutaren".

Jag anhåller om proposition på detta förslag.

Herr Bergström: Alla tidsbestämmelser äro i viss mån mer eller mindre beroende på godtycke. Jag får erinra om, att den nu gällande grufvestadgan utsätter en tid af ett år, inom hvilken arbetet skall vara börjadt. Här är således till jordegarens förmån en nedsättning af denna tid gjord från ett år till åtta månader. Nu vill jag visserligen icke bestrida, att man icke möjligen kunde gå ändå något längre i nedsättning, men hvartill skulle detta tjena? Någon tid behöfver inmutaren dock att betänka sig, om han skall bearbeta en fyndighet eller icke.

Då Andra Kammaren, der jordegareintresset utan tvifvel är fullt ut lika starkt representeradt som här, gillat denna punkt, bör äfven denna Kammare kunna nöja sig dermed. Jag yrkar således bifall till paragrafen oförändrad.

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Såsom ett ytterligare skäl till hvad Lag-Utskottets ordförande nyss anfört till försvar för Kongl. Maj:ts, af Lag-Utskottet tillstyrkta förslag, vill jag åberopa den omständigheten, att om mutsedel uttages på hösten, t. ex. i Oktober eller November, så vore en tid af fyra månader alldeles för kort, ty på vintern kan det vara omöjligt för inmutaren att påbörja försöksarbetet. Just med afseende derpå har man, då man velat förkorta den nu stadgade tidsrymden af ett år för arbetets påbörjande, icke ansett sig kunna nedsätta tiden mer än till åtta månader.

Herr Reuterswärd: Då jag nyss hörde en af mina vänner tro, att min mening skulle vara att vilja upprifva den princip, som fastställdes vid sista sammanträdet, så får jag härmed förklara, att den förändring jag föreslagit ingalunda går derpå ut, men jag tror att det här lika väl som i andra frågor kan inträffa, att vid behandlingen af ett större lagförslag Kamrarne i någon eller några punkter stanna i något olika beslut, i följd hvaraf en sammanjemk-

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

ning måste göras. En sådan sammanjemkning tror jag verkligen skulle kunna ega rum just i denna grundpunkt och derför har jag vågat framställa mitt ändringsförslag, men hvarken min eller någon annans mening är att vilja upprifva en förut fastställd grundprincip. Jag vidhåller således min åsigt, att den i § 14 föreslagna tid af åtta månader är för lång. Det är just den hittills gällande orimligt långa tiden af ett år, som man haft den största anledningen att vara missbelåten med, ty t. ex. i den trakt, der jag har malmanledningar, är det icke en på tio af dem, som verkställa inmutningen, som gör det för att sjelf idka grufdrift, utan han gör det för att skaffa sig en mutsedel, hvilken han sedan går från bruksegare till bruksegare och bjuder ut. Det kan verkligen inträffa, att under ett års tid en grufva byter egare sju eller åtta gånger, och man vet derför icke, hvem man slutligen får att göra med, när arbetet skall börja.

Hvad beträffar det der undantagsfallet, att man gör inmutning så sent på hösten, att väderleksförhållandena skulle hindra bergmästaren från att utlägga utmålet, så är det ett sådant hinder, hvars undanröjande icke berott af inmutare.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framstälda yrkandena propositioner, först på godkännande af förevarande paragraf i oförändradt skick och sedan på godkännande af paragrafen med den ändring, att ordet "åtta" utbyttes mot "fyra"; och förklarades den förra propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

15 §.

Herr Reuterswärd: Jag ber om ursäkt att jag åter begärt ordet, men jag anser mig skyldig att inlägga en gensaga mot allt som i denna författning icke är såsom det borde vara.

Här står i denna paragraf: "Under försöksarbetet hafve inmutaren icke lof att, utan tillstånd af jordens innehafvare, å det inmutade området uppföra andra byggnader än sådana, som oundgängligen erfordras till försöksarbetets drifvande." Detta vill med andra ord säga, att *sedan* försöksarbetet är verkställdt, skulle inmutaren hafva rätt att uppföra hvilka och huru många byggnader han behagar. Så har dock icke den gamla grufvestadgan kunnat tolkas, och man får icke nu på ett inmutadt område uppbygga arbetarebostäder, så att en hel koloni af arbetare kan uppstå, som på det mest svåra sätt kan inkräkta på jordegarens rätt att vara herre på sin egen täppa. Men denna paragraf lägger, så vidt jag kan se, icke något hinder i vägen för inmutaren att uppföra hvilka byggnader han kan anse nödvändiga. Jag föreställer mig dock, att det icke kan vara lagens mening att vilja göra en sådan inskränkning på eganderätten, att min egendom tvärt emot min vilja skulle kunna blifva öfversållad med backstugor och arbetarebostäder. Så mycket får man väl ej hålla på det allmänna intresset, hvarom här är fråga, att man derför kastar alla billiga anspråk öfver bord.

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Med anledning af Herr Reuterswärds nyss framstälda anmärkning ber jag endast att få hänvisa honom till § 30.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Herr Bergström: Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet har redan hänvisat till den paragraf, som försvagar den ärade talarens anmärkning, ja betager den åsyftad verkan.

Man måste enligt stadgan skilja mellan försöksarbete och verkligt grufarbete. Försöksarbetet bedrifves ju till den tid, då utmål utlägges. Sedan utmål blifvit lagdt, benämnes arbetet grufarbete. Nu står här ett förbud att under försöksarbetet uppföra andra byggnader än sådana, som oundgängligen erfordras till försöksarbetets drifvande. Nå väl! Detta gäller till dess utmål är lagdt. Hvad stadgas vidare, efter det utmål är lagdt? Jo, slutet af § 30 mom. 1 lyder: "Område i dagen, som icke blifvit inlöst, må grufegaren icke begagna; ej heller eger han att å inlöst område uppföra andra byggnader än sådana, som erfordras för grufdriften". Här återfinnes således samma stadgande i nästan samma ordalag som i 15 §, och då vet jag icke, huru någon skulle kunna tillåta sig att mot lagens tydliga stadgande uppföra arbetarebostäder.

Skulle han emellertid göra det, så har lagen anvisat ett mycket enkelt sätt att blifva af med dessa byggnader, nemligen att anlita utmätningsmannen i orten.

Herr Reuterswärd: Jag har blifvit hänvisad till § 30, och denna paragraf har också af Lag-Utskottets ordförande blifvit här uppläst, men då det i samma paragraf står: "Grufegaren må sjelf bestämma, huru stort utrymme inom utmålet, som han ofvan jord för sitt arbete behöfver" etc., så är det ju grufegaren ensam som bestämmer det, utan att jordegaren får hafva ett ord med i laget. Och vidare heter det: "och åligge det grufegaren att för denna mark erlägga lösen, efter ty i 31 § sägs, så ock att ensam hålla den stängsel deromkring, som nödig är." "Område i dagen, som icke blifvit inlöst, må grufegaren icke begagna; ej heller eger han att å inlöst område uppföra andra byggnader än sådana, som erfordras för grufdriften." Kan man förneka att icke för grufdriften erfordras, att arbetarne bo i närheten af grufvan? Åtminstone måste man medgifva, att denna del af författningen är ganska otydlig. Hvem är det som skall bestämma, hvilka byggnader som erfordras för grufdriften? Och är det icke nödvändigt för grufarbetet, att den arbetarepersonal, som skall verkställa grufarbetet, bor så nära grufvan som möjligt? Jag vågar påstå, att denna författning, helst som den är ny, så att man icke har någon gammal praxis att stödja sig på, skall komma att gifva anledning till många tvister just derför, att man har varit så rädd för att bestämma hvad som menas med det ena eller andra.

Detta har gjort, att många ganska elastiska uttryck här förekomma, som kunna tolkas af den ena domstolen på ett, af den andra på ett annat sätt.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, och ifrågavarande paragraf godkändes.

3 kapitlets öfverskrift samt 16—20 §§ äfvensom 4 kapitlets öfverskrift och 21 §.

Godkändes.

22 §.

Herr Reuterswärd: Med afseende på denna paragraf vill jag endast hemställa, om man icke skulle vilja gå billigheten så pass till mötes, att det stadgades, att *inmutaren* och icke grufegaren skall betala kostnaden för utmålsförrättningen. Man kan ju lätt tänka sig, att jordegaren icke genast vill släppa sin andel till grufvan ifrån sig utan vill vänta för att se, om arbetet möjligen kan komma att löna sig, men icke kan det väl derför vara billigt att tvinga honom att deltaga i kostnaden för utmålsläggningen, som han aldrig begärt eller sökt.

Jag anser derför, att ordet "grufegaren" i slutet af § 22 bör utbytas mot "inmutaren", och får vördsamt hemställa om proposition på denna ändring.

Häruti instämde Herr *Wærn, Carl Fredrik.*

Herr Bergström: För min del håller jag före, att denna kostnad icke hör till dem, hvilka böra fördelas mellan inmutaren och jordegaren, om denne senare vill gå med i företaget. Innan bevisning förebringas derom, att ifrågavarande kostnad är att hänföra dertill, anser jag att Kammaren icke har det ringaste skäl att frångå hvad Kongl. Maj:t här har föreslagit och Lag-Utskottet tillstyrkt.

Skulle det åter kunna visas, att kostnaden för utmålsförrättningen är att hänföra till de kostnader, som sedermera skola fördelas mellan jordegaren, i fall han vill begagna sig af sin rätt att i företaget deltaga, och inmutaren, då kan det visserligen vara skäl att vidtaga en sådan ändring, som den föreslagna.

Jag skall emellertid be, att denna bevisning först förebringas.

Herr Wærn, Carl Fredrik: När det af Lag-Utskottets ordförande uttryckligen säges, att meningen är att det skall vara *inmutaren*, som skall gälda denna kostnad, hemställer jag, om det icke vore bättre att här införa det rätta ordet än att bibehålla ett tvetydigt ord, till dess det kan bevisas, att någon domstol har dömt efter samma tvetydiga ord.

Herr Reuterswärd: Jag kunde visserligen afstå från ordet och nöja mig med att instämma med Herr Wærn, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att det här icke är fråga om någon småsak. Den, som vill skaffa sig en grufva på annans mark, bör också få vidkännas kostnader och uppoffringar derför, men jord-

egaren bör vara förskonad derifrån. Om jag t. ex. tänker på mina egna förhållanden, så är fallet det, att bergmästaren bor i Nyköping, men distriktet ligger i Dalarne. Att då för en utmålsläggning reqvirera honom blir en ganska dyr affär, när man besinnar, att bergmästaren har rätt till skjuts efter två hästar och skall hafva dagtraktamente, hvartill kommer ersättning åt gode männen. *Förslag till förnyad grufvestadga.* (Forts.)

Stadgandet kan vara billigt för den händelse, att en jordegare spekulerar på att draga vinst af en grufva på sina egor, men vanligen är förhållandet, att man måste gå med endast för att bevara sin egendom i samma ställning som förut och kunna veta, att den icke om någon tid blir fullkomligt värdelös. För den skull måste man ofta gå med på arbeten, som man eljest icke på några vilkor skulle vilja vara med om, men då är det obilligt, att man skall blifva utsatt för den ena kostnaden efter den andra.

När man talar om, att bergshandteringen här i Sverige befinner sig i ekonomiskt betryck, hvilket man vill afhjelpa och i stället sätta den i stånd att kunna konkurrera med den öfriga verlden, hvarför skall man då gång efter gång blott söka att beskatta den än på ena, än på andra vägen. Deremot är det ju ej mer än rätt och billigt, att de, som vilja söka sin lycka på annans mark genom att uppleta de skatter naturen förborgat under jordytan, också få vidkännas besvär och kostnader derför.

Herr Bergström: Då de, som angripit detta stadgande i förslaget, icke velat åstadkomma den bevisning, jag af dem fordrat, skall jag sjelf åstadkomma bevisning för rigtigheten af min åsigt.

Innan jag förebringar denna bevisning, vill jag erinra om, att stadgandet är, om icke ordagrant, dock till innehållet hemtadt från den nu gällande grufvestadgan. Det står der: "Utmålsförrättningen skall på *grufegarens* bekostnad af förrättningsmannen verkställas."

Går jag nu till lagförslagets 18 § för att få reda på, i hvilka kostnader jordegare, som vill begagna sin jordegareandel, skall tillsammans med inmutaren deltaga, finner jag, att kostnaderna för utmålsförrättningen alldeles icke ingå deribland. Jag hänvisar i det afseendet till lydelsen af 18 §. Der står: "Jordegaren må under försöksarbetet, när han vill, hos inmutaren anmäla sig till begagnande af sin jordegareandel till fullo eller till någon viss del och njute från den tid, sådan anmälan bevisligen skett, delaktighet i anläggningen, dock med förbindelse att vidkännas motsvarande andel i alla kostnader, som för arbetets bedrifvande derefter erfordras, äfvensom att i enahanda förhållande ersätta värdet af de för arbetet nödiga och nyttiga byggnader, redskap och förråd, som dessförinnan blifvit anskaffade, men i kostnad, som inmutaren haft för fyndighetens undersökning och blottande, vare jordegaren ej skyldig att taga del, hvaremot hela afkastningen under samma tid odelad tillhör inmutaren."

Nu skola vi antaga det fall, som här närmast är fråga om, nemligen att jordegaren först vid utmålsförrättningen anmäler sig till begagnande af sin jordegareandel. Då följer ju, att kostnaden

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

för utmålsutläggningen icke är en sådan, i hvilken jordegaren skall taga del. Der talas nemligen i paragrafen endast om kostnaden för arbetets bedrifvande och om värdet af byggnader, redskap och förråd, men dit hör sannerligen icke kostnaden för utmålsläggningen. Då det således är alldeles uppenbart, att jordegaren icke skall i denna kostnad taga del, finner jag det alldeles icke vara skäl att här göra den föreslagna ändringen.

Herr Reuterswärd: Just med åberopande af den bevisning, som den siste talaren framlagt, skall jag bedja få bevisa, huru stadgandet enligt min tanke rättvisligen bör tolkas. Jag är såsom egare till jord med malmanledningar icke skyldig att anmäla mig såsom intressent i en grufva förr än vid utmålsläggningen. När jag då anmäler mig såsom till hälften egare till grufvan, är jag i och med detsamma grufegare. Sedan förrättningen är slutad, får bergmästaren göra upp sin kostnadsräkning, och då jag är grufegare i det ögonblick liqviden skall ske, så kan jag försäkra herrarne, att stadgandet kommer att tolkas på det sätt, att jag får betala hälften af kostnaden — så skulle jag åtminstone tolka det, om jag vore en bland gode männen. När man vill undanrödja en otydlighet, lärer det icke kunna ske på annat sätt än att ändra stadgandet. Jag föreställer mig också att, om de olika besluten i detta fall komma till Lag-Utskottet, detsamma icke skall anse hela författningen derigenom sönderrifven, utan att besluten mycket väl kunna sammanjemkas. Men om Andra Kammarens ledamöter mot förmodan icke skulle finna, att det ligger orättvisa i detta stadgande, då skall jag gifva vika, men icke förr.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats, dels att den förevarande paragrafen skulle godkännas utan förändring, dels ock, af Herr Reuterswärd, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att det i slutet af paragrafen förekommande ordet "grufegaren" utbyttes mot "inmutaren".

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af paragrafen utan förändring vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Reuterswärd* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner 22 § i det af Lag-Utskottet i utlåtandet N:o 37 tillstyrkta förslag till förnyad grufvestadga, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den ändring, att det i slutet af paragrafen förekommande ordet "grufegaren" utbytes mot "inmutaren". *Förslag till förnyad grufvestadga.* (Forts.)

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 49;
Nej — 34.

23—25 §§.

Godkändes.

26 §.

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Mot de ändringar, Utskottet i öfrigt föreslagit i Kongl. Maj:ts proposition, har jag icke haft något att invända. De hafva varit redaktionsförändringar och i allmänhet redaktionsförbättringar. Men här tror jag förhållandet är något annorlunda.

Utskottet har här såsom skäl för ändringen angifvit, att Utskottet velat tydligt utmärka, att utmålet skall, der det ske kan, å marken utläggas i qvadratisk form. Derför har Utskottet omredigerat denna paragraf. Hade Utskottet inskränkt sin åtgärd endast till denna redaktionsändring, skulle jag deremot egentligen icke haft något att erinra, ehuru jag icke kan finna, att det Kongl. förslaget saknar nödig tydlighet i detta fall. Jag tror det så mycket mindre, som ordalagen i Kongl. Maj:ts förslag äro lika med 1855 års stadga och dess bestämmelser icke gifvit anledning till tvetydighet, om än uttrycken icke äro fullt korrekta. Men Utskottet har gått längre och föreslagit en ändring eller ett tillägg i sak, som jag icke tror vara fullt rigtigt. Utskottet föreslår nemligen att utmålet skulle, "så vidt ske kan", på marken utläggas i den sträckning, "att den i mutsedeln angifna inmutningspunkt kommer midt i utmålet". Det *kan* ske, der fritt fält förefinnes och hinder af byggnader o. d. icke eger rum, men deraf följer enligt min åsigt icke, att det *bör* ske, och jag tror, att i många fall det vore olämpligt, om det skedde. När inmutaren angifver inmutningspunkten, hvilket sker, när han tager ut mutsedel, har han, der malmen icke ligger i dagen, ej kunnat blotta malmen eller taga reda på densammas sträckning; det sker först genom försöksarbetet, och när detta så långt framskridit, att tiden är inne att lägga utmålet, kan det hända, att inmutningspunkten befinnes ingalunda ligga midt på fyndigheten, utan på gränsen af densamma, i kanten deraf. Det skulle då enligt min tanke vara obilligt och orättvist mot inmutaren, om han skulle få kanske hälften af utmålet utlagdt i en sträckning, der någon malm bestämdt icke finnes. Detta af Utskottet gjorda tillägg mötte också allmänt motstånd i Andra Kammaren af bergslagernas repre-

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

sentanter, och man antog utan votering Kongl. Maj:ts förslag. Jag tror det vore skäl att enahanda beslut fattades här.

Herr Bäckström: Då nu kändt är, att Andra Kammaren antagit Kongl. Maj:ts förslag i denna paragraf, hvilket enligt mitt förmenande är det mest antagliga, och för att icke utsätta oss för sammanjemkning, som jag tror vore svårt att åstadkomma mellan Lag-Utskottets förslag och Kongl. Maj:ts proposition, tager jag mig friheten anhålla om bifall till hvad Kongl. Maj:t i denna paragraf föreslagit.

Herr Bergström: Om man jemför den redaktion, som föreslagits af Kongl. Maj:t, med Lag-Utskottes förslag, tror jag, att man, utan fara att blifva mycket motsagd, kan påstå, att det senare har ett afgjordt företräde. Kongl. Maj:ts förslag innebär dels att, i mån af inmutarens behof, honom skall tilldelas ett visst maximum af utrymme såsom utmål och dels att detta utrymme bör hafva en viss form. Huru stort utrymmet högst får blifva är i Kongl. Maj:ts proposition icke uttryckligen sagdt, men det skulle förmodligen följa af bestämmelsen om utrymmets form. I senare afseendet heter det att utrymmet skall hålla: "högst 200 meter i längd och bredd" eller rättare 200 meter i längd och 200 meter i bredd. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att genom ett sådant uttryck är ingalunda något bestämdt rymdmått angifvet. Det är endast genom tillkomsten af den bestämmelsen, att den fyrsidiga figuren skall vara rätvinklig, som man får qvadratmåttet. Den, som något studerat matematik, vet, att det finnes fyrsidiga figurer med lika stora och parallela sidor, som dock icke äro rätvinkliga figurer; de kallas romber. Dessa uttrycka icke ett bestämdt qvadratutrymme. Man kan till och med i tanken föreställa sig en romb så uppritad, att det utrymme, som ligger inom rombens gränser, är en ren obetydlighet. Utskottet har velat uttrycka den innersta tanken i förslaget, nemligen att utrymmet skall vara qvadratiskt. Samma utrymme, som Kongl. Maj:t afsett, bör enligt Uskottets förslag utrönas genom en qvadrering af sidans längd, som är 200 meter. Man erhåller då en rymd af 40,000 qvadratmeter.

Vidare har Utskottet sagt, att utmålet skall, "så vidt ske kan", bilda en rätvinklig figur af lika längd och bredd, hvilken form är så att säga idealet för utmålsläggning. I så måtto förefinnes icke den minsta skilnad mellan Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag, endast att Utskottets redaktion är klar och tydlig. Den angifver först maximum för utrymmet och sedan formen för utmålet.

Men enligt Utskottets förslag har, på sätt anmärkt blifvit, tillkommit en nyhet, nemligen stadgandet, att inmutningspunkten skall komma midt i utmålet. Ja, detta är visserligen något nytt tillagdt. Men så farligt vore det väl icke att bibehålla detta, derför att, då man läser de efterföljande raderna i paragrafen, man finner, att denna föreskrift icke ovilkorligen behöfver lända till efterrättelse. Komitén för uppgörande af förslag till ny grufve-

stadga hade föreslagit, att, så vidt möjligt vore, inmutningspunkten skulle utgöra medelpunkten i qvadraten.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Emellertid, oaktadt det vore möjligt att, i händelse denna Kammare antoge Lag-Utskottets förslag, en sammanjemkning emellan Första och Andra Kammarens beslut kunde åstadkommas, dymedelst att man uteslöte det nya stadgandet, att inmutningspunkten borde komma i midten af utmålet, vill jag icke påyrka bifall till Utskottets förslag. Jag håller nemligen lagförslagets framgång i dess helhet kärare än så. Möjligen kunde det stranda på denna punkt och derför vill jag icke göra ett sådant yrkande, enär jag icke vill äfventyra hela förslaget. Jag kan derföre finna mig i, att Kammaren med afslag å Utskottets hemställan antager Kongl. Maj:ts proposition, helst jag tror, att man, trots dess mindre lyckade uttryck, skall förstå det, enär det redan finnes i nu gällande grufvestadga, och inse, att dermed menas ett *vinkelrätt* utrymme af högst 200 meter i längd och 200 meter i bredd.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner, först på godkännande af förevarande paragraf i Utskottets förslag och sedan på godkännande af motsvarande paragraf utaf Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna förslag, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

27—37 §§.

Godkändes.

38 §.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Denna paragraf är egentligen hemtad från 41 § 2 mom. i gamla grufvestadgan, som talar om: "vilja flere innehafvare af särskilda utmål, som gränsa intill hvarandra, dem för lättnad i arbetet och gemensam grufvedrift till ett enda sammanlägga, ege ock bergsöfverstyrelsen, på gjord ansökning, hvilken det tillkommer bergmästaren att emottaga och med sitt af fullständig beskrifning åtföljda utlåtande till bergsöfverstyrelsen insända, att derom, ifall hinder ej möter, förordna efter ty som lämpligt pröfvas, utan afseende derå, att det sammanlagda utmålet innefattar större vidd, än eljest tillåtet är." Men i den gamla grufvestadgan finnes icke något, som motsvarar hvad som här i 40 § är stadgadt, nemligen att: "bergsöfverstyrelsen må, när omständigheterna dertill föranleda, meddela grufegare, som innehar flere intill hvarandra gränsande utmål, tillstånd att, så länge de af honom fortfarande innehafvas, få under ett eller flere år genom arbete inom något eller några af utmålen fullgöra arbetsskyldigheten för dem alla." Jag kan derför icke undgå att uttala den åsigt, att, sedan 40 § på ett efter min tanke så fullständigt sätt har gjort möjligt hvad som åsyftar att förenkla grufdriften, den 38 § gerna kunde bortfalla. Skilnaden mellan dem är först den, att det uttryckligen är sagdt i 40 §, att det skall vara *en* grufegare, som innehar,

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

och här åter i 38 §: "äskas att särskilda utmål, som gränsa intill hvarandra, må varda för lättnad i arbetet och gemensam grufdrift till ett enda sammanlagda"; det kan tänkas, att det *kan* vara *flere* grufegare, och detta säges uttryckligen i den gamla grufvestadgan: "vilja *flere* innehafvare af särskilda utmål, som gränsa intill hvarandra, dem för lättnad i arbetet och gemensam grufvedrift till ett enda sammanlägga". Det är den första skilnaden. Men den tror jag vara upphäfd derigenom, att flere innehafvare icke kunna bilda gemensam grufdrift utan att bilda en association, som sålunda blifver en persona moralis. Erfarenheten har visat att sådana fall äro ytterst sällsynta; så vidt jag vet och min erfarenhet sträcker sig, har det alltid varit personer, hvilka ensamme ega flere intill hvarandra gränsande grufvor, som begärt att få sammanslå dem till ett utmål. Syftemålet för båda paragraferna är för öfrigt detsamma, nemligen att arbetet får ske på ett ställe för flere utmål, men skilnaden — den andra eller egentliga skilnaden — är, att i det förra fallet eller enligt § 38, men ej i det senare, blir beloppet af det försvarsarbete, som skall göras, nedsatt och den afgift, som i dess ställe kan få erläggas, likaså, hvilket förefaller mig orättvist. Ty för en dylik nedsättning af afgift finnes icke något vilkor förutsatt eller något stadgande, hvarpå den myndighet, som skall tillämpa lagen, kan stödja sig, utan den eger förordna "efter ty som lämpligt pröfvas"; det är således lemnadt åt godtycket. Denna anmärkning har jag gjort derför, att jag icke kan önska annat än att 38 § måtte blifva ur lagen utesluten, hvarför jag begär proposition om afslag derpå.

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Enligt mitt förmenande supplera §§ 38 och 40 hvarandra. 38 §, hvilken, såsom den föregående talaren erinrade, till hufvudsakliga delar återfinnes i nu gällande grufvestadga, afser den stora fördelen för grufegaren att, när flera utmål gränsa intill hvarandra, kunna få dessa sammanlagda till ett enda under gemensamt försvarsarbete. Men för det fall att bergsöfverstyrelsen anser sig icke kunna lemna ett sådant för all framtid gällande medgifvande — något, hvilket ock ganska sällan lär ega rum — då har grufegaren i förslaget fått sig den förmån, som i 40 § angifves, eller att bergsöfverstyrelsen må för viss tid kunna tillåta honom att genom arbete inom ett utmål försvara flera sådana.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på godkännande af den förevarande paragrafen och sedan på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

5 kapitlets öfverskrift samt 39 och 40 §§.

Godkändes.

41 §.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Herr Gahn: Jag inser ganska väl, att det kan anses ogrannlaga att yttra sig i en fråga, som man tydligen märker så litet intresserar Kammarens ledamöter. Men detta är en så vigtig del af hela lagförslaget, att jag icke kan underlåta att anföra några ord om, huru jag har uppfattat densamma. Man har här gjort en ganska betydlig lättnad i det hittills varande åliggandet för en inmutare af en grufva att kunna fullgöra den arbetsskyldighet, som förr fordrats för att behålla rättigheten till grufvan. Naturligtvis har man alltid ansett, att såsom grund för den rättighet, man meddelat en person att få på annans mark uppsöka och bearbeta malmfyndighet, legat det statsekonomiska intresse, att så mycket malm som möjligt måtte upptäckas och upptagas, på det att tillgången för metallindustrien skulle blifva så riklig som möjligt. Genom att här medgifva, att rättighet att tillegna sig och bibehålla malmfyndigheter på annans område helt enkelt får gäldas med en liten afgift, har man helt och hållet frångått den grundprincip jag nyss nämnde. Men sedan man nu har gjort detta, kan jag icke fatta något skäl, hvarföre en jordegare, som på sin egen mark vill upptaga och för framtida bruk bibehålla sin grufva, skall vara skyldig att betala en afgift till staten under de år, då han icke kan använda malmen vare sig för egna verk eller till afsalu. Om jag också skulle kunna underkasta mig, att den, som inmutar på *annans* mark, får, såsom en skyldig afgäld för denna rättighet till intrång, dels betala en afgift till staten, dels ock betala en afgift till jordegaren för detta intrång på hans mark, så kan jag likväl icke förstå, hvarföre en jordegare, som sjelf vill behålla sin grufva, skall erlägga afgift till staten, i fall han för ett eller annat år icke vill eller kan begagna sig af sin naturliga rätt att tillgodogöra sig sin egendoms tillgångar på malm. Jag får dock bekänna, att vid ett föregående tillfälle, då jag haft att yttra mig öfver detta förslag, har jag påyrkat, att, om det skulle medgifvas inmutare rättighet att lösa sig fri från arbetsskyldigheter medelst en afgift, denna afgift skulle helt och hållet tillfalla jordegaren. Jag kunde nemligen icke fatta, hvarföre staten skulle få ena hälften deraf, då det ju är jordegaren, som ensam lider intrånget. På denna grund vågar jag anhålla, att Kammaren måtte medgifva den förändringen i detta lagförslag, att sista punkten i första momentet af 41 § får följande lydelse: "*Är grufegaren tillika egare af jorden inom utmålet, vare han icke skyldig att erlägga någon afgift till kronan*". Man har här under diskussionen rörande detta lagförslag framhållit, att, då Andra Kammaren redan bifallit detsamma oförändradt, det vore önskligt, att äfven Första Kammaren skulle göra detta, på det att icke lagförslaget genom några skiljaktigheter i Kamrarnes beslut skulle förfalla. Jag har icke denna uppfattning, ty då detta lagförslag ännu är att betrakta såsom en administrativ författning, kunna skiljaktiga beslut icke åstadkomma författningens förfall i sin helhet och lika litet erfordra något jemkningsförslag, enär Kongl. Maj:t följaktligen har rätt att göra de ändringar, som på grund af de framstälda anmärkningarne kunna anses befogade. Jag må gerna erkänna, att hvad sjelfva grundprincipen angår, in-

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

mutningsrätt eller icke, Kongl. Maj:t icke borde begagna sig af sin rättighet i detta afseende. Men i de fall, då grundprincipen icke rubbas, tror jag det vara ganska lämpligt, att de ändringar göras, som hafva skäl för sig. Jag yrkar således, att Kammaren behagade bifalla det af mig nyss framstälda ändringsförslaget.

Herr Lindahl: Jag hade ämnat uppträda i samma syfte som den siste ärade talaren, men då han redan anfört de skäl, som tala för den af honom ifrågasatta ändringen uti föreliggande paragraf, inskränker jag mig till att instämma i det yrkande, han gjort, nemligen att grufegare, då han tillika eger jorden, icke må vara skyldig att erlägga någon afgift till kronan.

Herr Reuterswärd: Om jag hade någon den ringaste förhoppning, att denna Kammare skulle bifalla det billiga förslag, som de föregående talarne här framstält, skulle jag kunna afstå ifrån ordet. Men då jag föreställer mig, att det kanske icke blir händelsen, ber jag att åtminstone få anhålla om upplysning hvarföre, om nu jordegaren skall betala en sådan afgift till staten, den icke skulle kunna uppbäras vid allmänna kronouppbörden i stället för att inbetalas till Konungens Befallningshafvande. Vi hafva för närvarande först allmänna kronouppbörden, sedan Konungens Befallningshafvande och slutligen Kommerskollegium, med ett ord, vi hafva vid vår handtering under gynsammaste förhållanden att göra med så många myndigheter, att jag tycker att denna inbetalning skulle kunna ske vid kronouppbörden, utan att man skall behöfva vända sig till Konungens Befallningshafvande. Helst önskade jag, som sagdt, att den af Herr Gahn föreslagna ändringen i 41 § vunne Kammarens bifall, och förenar jag mig derföre med honom i detta hans yrkande.

Grefve Strömfelt: Jag skall nu icke alls inlåta mig på den rättsgrund, som staten har för att i förevarande fall för sig förbehålla hälften af den ifrågavarande afgiften; det gjorde jag, då förslaget sist förelåg till behandling. Men skälet hvarföre icke jordegaren, om han ensam är grufegare, kan, under den tid han icke bearbetar grufvan eller fyndigheten, få förbehålla sig hela afgiften, är helt enkelt det, att derigenom skulle fältspärrning åstadkommas i en stor del af vårt land; jordegaren skulle ingenting göra, då han icke behöfde betala denna afgift, och de stora malmfyndigheter, som han möjligen disponerade, skulle icke blifva tillgängliga för det allmänna. Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag äfven i denna punkt.

Herr Gahn: Mot den siste talarens förklaring, att skälet för detta stadgandes qvarstående skulle vara, att eljest fältspärrning skulle uppkomma, vill jag endast anmärka, att ändamålet med rättigheten att hvar som helst uppsöka grufvor ju nu mera icke är, att de skola bearbetas; ty den principen har man frångått genom medgifvandet, att man medelst penningar får lösa sig fri

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

från skyldigheten att skaffa upp malm i dagen. Således skulle ändamålet med inmutningsrätten nu mera endast vara, att malmer uppsökas, och att det blifver kändt, hvarest de finnas. Men är detta mål icke lika väl vunnet, om det är jordegaren sjelf eller någon annan person, som påvisat och inmutat fyndigheten? Ingendera bearbetar den, icke heller lider det allmänna eller industriidkaren någon förlust derigenom, att jordegaren rår om grufvan, ty om någon vill köpa malmen, så kan han lika väl få det af den ene som af den andre, och jag är öfvertygad, att det skall stå honom fritt, antingen han vill köpa malmen, om grufvan bearbetas af egaren sjelf, eller, om denne ej vill göra det, kunna betinga sig rättighet att emot afgäld bearbeta den för egen räkning. Den så kallade fältspärrningen innebär ju följaktligen blott det, att, om en jordegare upptäckt malm på sina egor, och denna malm för tillfället icke befinnes säljbar, han dock kan bibehålla den till bättre tider, och icke hvilken äfventyrare som helst kan komma och taga den ifrån honom. Ur statsekonomisk synpunkt kan jag icke se någon skada ske derigenom, att en malm, som är upptäckt, ligger obearbetad, till dess den får sådant värde, att någon kommer och anmäler sig vilja köpa eller bearbeta den.

Friherre Tamm: Ett sådant yrkande som det nu framstälda skulle, enligt mitt förmenande, icke leda till något resultat. Då det i början på denna paragraf är föreskrifvet, att i stället för den arbetsskyldighet, som i § 39 är ålagd, man kan befrias derifrån genom att erlägga en viss bestämd afgift, är det ju tydligt, att det endast är genom att erlägga denna afgift, som befrielse från arbetsskyldigheten kan vinnas. När de föregående talarne hafva yrkat, att jordegaren skall vara befriad från en sådan afgift, hafva de i stället sökt ålägga honom en ständig arbetsskyldighet, så vida icke hvilostånd i grufvan är begärdt. Således synes mig, att de, i stället för att hafva tillgodosett grufegarens intresse, betydligt skadat honom.

För min del kan jag icke godkänna de åsigter, som i denna paragraf gjort sig gällande, utan skulle derför helst yrka afslag på hela paragrafen. Jag har emellertid underlåtit att deltaga i öfverläggningen härom, derför att, om Första Kammaren skulle besluta några förändringar, som sedermera af Andra Kammaren icke skulle godkännas, hela förslaget möjligen på det sättet skulle kunna förfalla, och jag har icke ansett lämpligt, att, då principfrågan för två dagar sedan blifvit afgjord, och således båda Kamrarne fattat sammanstämmande beslut, genom förändringar, som må hända skulle omöjliggöra det hela, frågan på det sättet skulle förfalla. Jag skulle, som sagdt, vara mest böjd för att yrka afslag, men då jag icke vågar hoppas på bifall dertill af denna Kammare, så nödgas jag, ehuru det är alldeles emot min åsigt, att nu yrka bifall till paragrafen, på det att icke det ändringsförslag, som här är framlagdt, måtte vinna Kammarens godkännande.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats, dels att ifrågavarande paragraf skulle godkännas i oförändradt skick, dels ock, af Herr *Gahn*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att sista punkten i paragrafens första stycke erhölle följande lydelse: "Är grufegaren tillika egare af jorden inom utmålet, vare han icke skyldig att erlägga någon afgift till kronan."

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af paragrafen i oförändradt skick vara med öfvervägande ja besvarad.

42 och 43 §§.

Godkändes.

44 §.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Efter de åtskilliga yttranden som här blifvit fälda, att hvarje yrkande i afseende på detta lagförslag borde rätta sig efter Andra Kammarens beslut, samt att, om man gjorde något yrkande på olikhet, det skulle vara det samma som att sönderrifva förslaget, torde det vara svårt att yttra sig i denna fråga. Men då jag hittills aldrig gjort så mycket afseende på Andra Kammarens beslut, att jag ansett mig derför böra undertrycka uttalandet af mina åsigter, kan jag icke heller nu erkänna ett sådant skäl. Beträffande den 44 §:en har jag nu den anmärkningen att göra, att det synes mig förhatligt, att i något fall som helst en industriidkare ställes i beroende af en annan. Paragrafen lyder: "Önskar grufegare längre tids hvilostånd än bergmästaren enligt 42 § kan medgifva, söke då förlängning derå hos bergsöfverstyrelsen, som, då särskilda omständigheter dertill föranleda samt jordegaren eller å kronojord innehafvaren till ansökningen lemnat bifall, må ega att förlänga hvilostånds tiden under ytterligare högst fyra arbetsår." Hade det stått, att under en sådan förlängd arbetstid skall afgiften blifva efterskänkt af staten, men fortfarande utgå till jordegaren, skulle jag icke hafva något att anmärka deremot. Men detta, att grufegarens ansökning om förlängdt hvilostånd skall bero äfven på jordegarens bifall, kan tydligen gifva den jordegare, som vill begagna sig deraf, tillfälle att preja den grufegare, som en tid vill nedlägga arbetet. I fall jordegaren skulle neka sitt samtycke får han betala 50 kronor för hvarje utmål förutom stämpelafgift och dylikt. Jordegaren kan således vara i stark frestelse att här vid lag säga nej, så vida han icke utom sin andel i afgiften äfven får så mycket af statens andel deri, som grufegaren kan vara villig att afstå för att komma i obehindradt åtnjutande af resten. Om t. ex. grufegaren i detta fall finge åtnöjas med 10 kronor, och jordegaren erhölle 40, så skulle det sannolikt, enligt den senares förmenande, vara väl deladt. Mig förefaller det ingalunda lämp-

ligt att införa ett sådant lagstadgande som detta, utan bör, der det beror af hvad den ena eller andra skall hafva, detta vara i lag bestämdt och icke kunna göras till föremål för prejeri.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Jag skall icke göra något yrkande, utan har med dessa ord endast velat yttra ett beklagande, att ett stadgande, sådant som detta, har tillkommit.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och ifrågavarande paragraf godkändes.

45 §.

Godkändes.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till detta sammanträdes fortsättande kl. 7 e. m.

46—49 §§ samt 6 kapitlets öfverskrift jemte 50—56 §§.

Godkändes.

57 §.

Herr Reuterswärd: Jag skall icke göra något yrkande om afslag eller ändring i den föredragna paragrafen, utan blott uttala den mening, att man här ålägger grufegaren en dryg beskattning genom att förpligta honom att årligen komplettera kartan för grufvan. Detta kommer att medföra högst betydliga kostnader. Det går väl ändå an, så länge grufvan är grund, men när man kommer hundratals fot på djupet, blifver det en betydlig kostnad. Jag kan icke se, hvartill detta från statens synpunkt tjenar. Det medför icke någon ökad trygghet mot ras, ty besigtning af grufvan sker årligen, och vid större gruffält har man alltid en särskild person anställd, som öfvervakar grufarbetet. Detta ligger i grufegarens eget intresse, ty om ett grufras inträffar, medför det oftast för honom betydlig skada.

Herr Stjernspetz: Denna paragraf förefaller verkligen något egendomlig. Föreställom oss, att staten skulle på samma sätt inblanda sig i alla andra näringar och föreskrifva en mängd åtgärder, som vore mer eller mindre onödiga, såsom t. ex. om jordbrukare skulle blifva ålagda att upprätta kartor och planer öfver sina arbeten m. m. Sådant torde hvar och en finna vara likaså orimligt som skadligt för näringen i sin helhet. Här vill man likväl nu införa ett stadgande, som skulle lägga grufbrytningen *helt och hållet* i händerna på en bergsöfverstyrelse.

Det är äfven anmärkningsvärdt, att man i lagen vill bestämma den skala, i hvilken grufkartorna skola upprättas. Det finnes

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

grufvor, som äro ytterst krångliga och svåra, som väl kunde behöfva affattas i större skala, och andra åter, der man kunde nöja sig med kartor i mindre skala. Här bestämmes likväl, att man icke får använda annan skala än 1 : 800. Detta gör, att, om jag behöfde och således upprättade en karta i utförligare skala, så blefve den olaglig, hvilket lagstadgande väl torde få anses som förunderligt.

För öfrigt äro alla dessa bestämmelser alldeles onödiga, derför att det naturligtvis ligger i en grufegares intresse att sköta sin grufva på ett förståndigt sätt och tillse, att ingen olycka inträffar. Rasar grufvan, så är det just hans och ingen annans stora förlust. Också visar erfarenheten, att dylika grufras i vårt land ytterst sällan inträffa. Om ett påfallande antal sådana olyckor hade inträffat i landet, så kunde det ju vara af behofvet påkalladt att lagstifta på detta sätt, men då sådant är så ytterst sällsynt, att man hos oss har ytterst få exempel derpå, förundrar det mig storligen, att staten vill ingripa och lagstifta om, huru en grufegare skall bryta sin grufva. Jag vågar derför utsäga, hvad föregående talaren tydligen tänkte, nemligen att yrka afslag på hela paragrafen, såsom fullkomligt obehöflig.

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Det föreslagna stadgandet innefattar icke, såsom siste talaren antog, någon nyhet i gruflagstiftningen. Enligt nu gällande grufvestadga ankommer det på bergmästaren eller bergsöfverstyrelsen att, så snart sådant nödigt finnes, ålägga en grufegare att låta upprätta fullständig markscheiderkarta. Förslaget har utbytt detta mot en bestämd föreskrift, att markscheiderkartor skola finnas för hvarje grufva, så framt den erhållit utmål, är under arbete och icke är från dagen åskådlig; men förslaget har derjemte, i stället för att nu upprättandet af kartan ovilkorligen tillkommer endast bergmästaren eller annan bergstjensteman, gifvit grufegaren valfrihet, så att han icke behöfver nödvändigt anlita bergstjensteman, utan han kan vända sig äfven till andra, blott han håller sig till någon af de personer, som bergsöfverstyrelsen förklarat vara dertill kompetente.

Hvad angår samme talares anmärkning om skalan, har erfarenheten, enligt hvad jag hört från flere håll, visat, att den i bergslagen allmänt använda skalan af 1 : 800 är den för grufkartor mest lämpliga; och det är väl naturligt, att det skall lända till önskvärd enighet i detta fall och gagn vid kompletteringar, att alla kartor upprättas i samma skala.

Herr Bergström: Med afseende på hvad Herr Civilministern yttrade, har jag icke mycket att tillägga. Jag vill dock påpeka, att Herr Stjernspetz misstog sig, då han förmenade, att den förste talaren yrkat afslag. Han sade sig nemligen vilja, i likhet med den förre talaren, yrka afslag. Men talaren näst före honom yrkade alldeles icke afslag, utan inskränkte sig till att fästa uppmärksamheten på, att stora kostnader blefve en följd för gruf-

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

egaren af detta stadgande. Men då är det att märka, att, såsom Herr Departementschefen erinrade, ett stadgande om skyldigheten att upprätta markscheiderkartor redan finnes, och att det är temligen vilkorligt. Nu är grufegaren alldeles beroende af bergmästarens och bergsöfverstyrelsens godtfinnande. 48 § i gällande grufvestadga lyder nemligen sålunda:

"Öfver grufvor, som inom distriktet äro under arbete, åligger bergmästaren, när han eller grufegaren eller bergsöfverstyrelsen finner det nödigt, att efter föregående uppmätning upprätta och meddela fullständiga markscheiderkartor."

Mig synes vida bättre, att lagen gifver bestämd föreskrift i detta hänseende.

Hvad angår skalan, torde Herr Stjernspetz' anmärkning kunna anses förfallen, till följd af hvad Herr Departementschefen yttrat. Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på, att det alldeles icke är främmande för lagstiftningen att bestämma, hvilken skala som vid kartläggning är den lämpligaste och bästa. I det afseendet hänvisar jag till byggnadsstadgan för rikets städer, som talar om, att stadsplan skall utläggas å karta i en och samma skala, nemligen 200 fot på 1 decimaltum. Det är af stor vigt för det allmänna, att en fullständig samling af markscheiderkartor finnes, och det är med afseende derpå, som kopior skola upprättas och förvaras i bergsöfverstyrelsens arkiv.

Hvad kostnaderna härför beträffar, behöfva dessa icke blifva så stora. Om grufegaren finner lämpligt, kan han låta bergsingeniören, när denne gör sin inspektionsresa, komplettera kartan, och har han då icke att betala annat än sjelfva arbetet, ty resekostnaden betalas af staten — en anordning, som vidtogs vid bergsstatens omorganisation.

Jag tror derför icke, att det är skäl att lyssna till Herr Stjernspetz' yrkande om afslag å denna punkt, till hvilken jag för min del anhåller om bifall.

Herr Gahn: Jag vill icke yrka afslag, utan blott påpeka, att med den ringa tillgång på bergstjenstemän, som vi ega, det ofta nog kan blifva ganska svårt att få en grufkarta kompletterad. Sjelf har jag varit ute för, att det kunnat dröja hela år, innan jag fått en grufkarta kompletterad, och jag är öfvertygad, att det understundom blifver omöjligt att uppfylla detta stadgande. Kompletteringen af grufkartor blifver nog hädanefter som hittills ogjord, och man får se mellan fingrarne med den saken.

Herr Reuterswärd: Jag skall blott anhålla att få konstatera rigtigheten af den näst föregående talarens uppgifter. Om, såsom Lag-Utskottets ordförande påstår, det är till gagn för det allmänna, att detta kompletteringsarbete verkställes, så synes det mig, att staten äfven gerna kunde bekosta detsamma.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framstälda yrkandena propositioner, först på godkännande af den

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

förevarande paragrafen och sedan på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

58—60 §§, 7 kapitlets öfverskrift, 61—67 §§, 8 kapitlets öfverskrift, 68—73 §§ samt rubriken till den föreslagna stadgan.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom Kammarens förut fattade beslu

Ang. försvarsarbete vid stenkolsgrufva.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 31 nästlidne Mars och den 3 innevarande April bordlagda utlåtande N:o 38, i anledning af väckt motion om aflåtande af skrifvelse till Konungen angående ändring i sättet för fullgörande af den arbetsskyldighet, som åligger egare af stenkolsgrufva.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Såsom det nu är stadgadt, har inmutare af stenkolsfyndighet kommit i precist samma kategori som inmutare af malmfyndighet. Det finnes ingen skilnad dem emellan. Det förefaller mig då, som om det vore alldeles orimligt att tänka sig, att man skulle göra någon skilnad mellan deras häfdvunna rättigheter. Det vore ju den största orättvisa, om man skulle medgifva den ene rättighet att vidtaga brytningsarbeten för flere utmål inom ett och att i stället för arbete kunna erlägga afgift, men vägra det för den andre. När dertill kommer, att det tvång till arbete, som skulle åläggas egare af stenkolsgrufva, i praxis visat sig vara för dem onödigare än för någon annan, alldenstund det icke är möjligt för dem att få ett gagneligt grufarbete på de små utmål, som den gamla grufvestadgan tillerkänt dem, så blifver det för dem ett mycket stort onus att icke få samma medgifvanden som de andra. Nu säger man, att man endast för en tid skulle uppskjuta stenkolslagstiftningen. Men det kan dröja länge, innan man får den saken ordnad, och efter hvad erfarenheten visat om den tid, som åtgått för att vidtaga ändringar i gruflagstiftningen, kan det mycket lätt hända, att man får vänta derpå både fem och tio år och må hända ännu längre. Det synes mig vara icke allenast grymt och obarmhertigt mot dessa grufegare, utan äfven, ur nationalekonomisk synpunkt sedt, oklokt att ålägga dem att gräfva gropar och fylla igen dem, utan att erhålla någon vinst på sitt arbete.

Att framställa något yrkande lärer icke tjena till något, då Andra Kammaren bifallit Utskottets förslag. Men då jag anser, att Första Kammaren bör, oberoende af Medkammaren, besluta, hvad som är förnuftigt, yrkar jag bifall till motionen.

Ang. försvarsarbete vid stenkolsgrufva. (Forts.)

Grefve Strömfelt: Jag tackar den föregående talaren för det intresse han visat denna angelägna fråga och för de upplysningar han, på grund af vunnen erfarenhet, såsom bergsöfverstyrelsens chef, lemnat Kammaren. Sedan min motion angående en så väl behöflig förändring i sättet att utgöra försvarsarbete för stenkolsmineral blifvit af Andra Kammaren afslagen, så har denna fråga, så vidt på Riksdagen ankommer, förfallit; och jag skall icke upptaga tiden med någon vidare redogörelse, helst en sådan finnes, temligen utförlig, i min motion och reservation, och icke heller skall jag tillåta mig något yrkande; men det vill jag säga, att det är en ren skandal, att nittonde seklet skall medelst lagbestämmelser tvinga en grufegare att mot sin vilja på ett så hänsynslöst och våldsamt sätt förgripa sig på annans egendom, som föreskriften angående försvarsarbetes utgörande för stenkol i 1855 års grufvestadga nödvändiggör. För att häfva detta för jordegaren olidliga arbete, hvaröfver högljudda klagomål försports, afgafs min motion. Den afslogs i Andra Kammaren på det synliga skäl, att chefen för Civildepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet yttrat, att han ämnade med första låta utarbeta en ny grufvestadga för stenkol. Men jag tror mig veta, att de verksamma skälen för afslag icke blifvit uttalade. Kan regeringen lösa en sådan uppgift på ett för denna för landet så vigtiga industris framtid i förening med jordegarnes framstälda eller framställande fordringar gagnande sätt under en tid, då man tydligen förnimmer, att motståndet är stort inom representationen, skall jag upprigtigt gratulera regeringen. Mig synes den närvarande tidpunkten vara må hända den olämpligaste dertill, kanske till och med sämre än år 1872.

Jag har velat, utan att göra något yrkande, uttala dessa åsigter, innan arbetet på den ifrågasatta nya lagstiftningen och striden derom en gång skall börjas.

Herr Bergström: På sätt betänkandet utvisar, har jag varit skiljaktig ifrån Lag-Utskottet. Jag kunde nemligen icke finna någon rimlig anledning, hvarför man icke skulle bifalla Grefve Strömfelts motion. För min del skulle jag gerna velat biträda densamma i de båda delar, som den innefattar, nemligen icke allenast deri, att arbetsskyldigheten finge fullgöras inom *ett* utmål för flere, utan äfven deri, att i stället för arbete skulle få erläggas afgift.

Vi veta ju alla, att stenkolsinmutningen är för närvarande inställd; men i Skåne finnas många gruffält, som äro inmutade på grund af den gamla lagstiftningen och som bearbetas; och det vore skäl, att låta dessa fält tillgodonjuta samma förmåner, som enligt den nu antagna förnyade grufvestadgan tillkomma inmutade områden eller utmål för andra mineralfyndigheter än stenkol.

På dessa grunder och fastän ett bifall till motionen i ena eller andra delen icke kan föranleda till något resultat, då Andra Kammaren redan bifallit Lag-Utskottets i allo afstyrkande betänkande, vågar jag hemställa, att denna Kammare måtte såsom en

Ang. försvarsarbete vid stenkolsgrufva. (Forts.)

opinionsyttring och för att tillkännagifva, hvad Kammaren anser vara rigtigt, billigt och rättfärdigt, bifalla åtminstone den af Grefve Strömfelt afgifna vid betänkandet fogade reservation.

Jag anhåller om proposition å bifall till samma reservation.

Herr Bäckström: Jag tror mig kunna uttala, att Lag-Utskottets tanke, när det afslog motionen, var att Utskottet ansåg det mindre grannlaga mot regeringen att nu söka åstadkomma en förändring i lagstiftningen för stenkolsmineral, när Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet förklarat, att han inom den närmaste tiden skulle inkomma med ett förslag derom. Vid sådant förhållande ansåg Utskottet det vara mindre lämpligt att nu komma med en sådan begäran, som Herr Grefve Strömfelt i sin motion föreslagit, och eftersom nu till och med motionären sjelf frångått sitt yrkande om bifall till motionen, torde jag icke behöfva tillägga mer, än att jag yrkar bifall till Lag-Utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framstälda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets förevarande hemställan, vidare på afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen samt slutligen på afslag å Utskottets hemställan och bifall till Grefve Strömfelts vid det föredragna utlåtandet fogade reservation; och förklarades sistnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 22 och 23 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 14, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

1—5 punkterna.

Biföllos.

Anslag till en laboratorsbefattning vid Karolinska institutet.

6 punkten.

Herr Törnebladh: Jag har låtit anteckna mig såsom reservant mot Stats-Utskottets förevarande beslut och skall nu anhålla att i Kammaren få yrka bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet framstälda proposition. Det motiv, som Stats-Utskottet anfört till stöd för afslag å ifrågavarande framställning, synes mig icke fullt giltigt. Väl må det vara sant, att anspråken på anslag för åttonde hufvudtiteln under de senare åren hafva stegrats; dock tror jag icke, att under de allra sista åren stegringen varit så synnerligen stor, att just i närvarande ögonblick man behöfver med något särskildt eftertryck framhålla faran af att gå för långt i detta fall — en fara, som man naturligen alltid måste erkänna. Och

Anslag till en laboratorsbefattning vid Karolinska institutet. (Forts.)

hvad det här föreslagna beloppet beträffar, föreställer jag mig, att just i afseende på detta någon tvekan så mycket mindre kan uppstå, som beloppet är mycket ringa, men de fördelar, som derigenom skulle vinnas, mycket stora. De fördelar, som skulle vinnas genom detta begärda belopp, äro nemligen att sjelfva undervisningen vid institutet skulle kunna anordnas på ett annat sätt, så att lärjungarne vid detsamma skulle hafva tillfälle att hela året åtnjuta undervisning å Serafimerlasarettets klinik. Hufvudsyftet härmed vore, enligt hvad Kongl. Maj:t upplyst och jag sjelf å utskottsafdelningen haft tillfälle att öfvertyga mig om, att den medicinska kursen skulle kunna förkortas. Äfven ett annat ändamål af ganska stor vigt och värde är afsedt, nemligen att icke alltför många personer skulle samtidigt tjenstgöra vid kliniken å lasarettet. Äfven detta inses lätt vara någonting särdeles önskvärdt, eftersom den kliniska och polikliniska undervisningen icke kan meddelas på samma sätt, som den vanliga föreläsningsundervisningen vid akademierna, der det är temligen likgiltigt, om antalet åhörare är 50, 100 eller deröfver, utan rigtar sig i större eller mindre mån till hvar och en af lärjungarne för sig och tvingar läraren att uppehålla sig med honom särskildt.

Jag kan således icke finna annat, än att för läkarebildningen i vårt land den nu föreslagna åtgärden är af stor betydelse, men summan är, som sagdt, ringa.

Jag upprepar min hemställan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre Tamm: Lika med den föregående talaren anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts framställning i förevarande punkt. Då Utskottet här har för sitt yrkande om afslag anfört det generella skälet, att åttonde hufvudtitelns anslag i så betänklig grad hafva ökats, har Utskottet dervid hufvudsakligen fäst sig vid den högre undervisningen. Om också det medgifves, att anslagen till åttonde hufvudtiteln under de senare åren ökats betydligt, torde dock udden i detta påstående något brytas genom angifvande af de siffror, som deraf blifvit följden. Saken är nu den, att då de ordinarie anslagen till åttonde hufvudtiteln för år 1874 utgjorde ungefär 6,823,000 kronor, så belöpte de sig för år 1883 till något mer än 10,189,000 kronor, men i denna icke obetydliga ökning af omkring 3,366,000 kronor har dock folkundervisningen tagit den ojemförligt största andelen, ty anslagen härför, som år 1874 medtogo något öfver 1,696,000 kronor, hafva så tillväxt, att de 1883 uppgingo till mer än 3,014,000 kronor. Om jag så till den skilnad, som uppkommer, då jag från den till folkundervisningen anslagna summan för 1883 drager den för 1874, och hvilken skilnad utgör i rundt tal 1,317,000 kronor, lägger det belopp, hvarmed anslagen på åttonde hufvudtiteln ökats genom öfverflyttandet till samma hufvudtitel af de tekniska läroverken 361,000 kronor, får jag ett belopp af 1,678,000 kronor, äfvenledes i rundt tal, hvilket utgör nära hälften af den ökning, som å hela åttonde hufvudtiteln egt rum.

Anslag till en laboratorsbefattning vid Karolinska institutet. (Forts.)

Af hvad jag nu anfört och då härtill kommer, att under den nämnda tiden folkmängden i Sverige icke obetydligt ökats samt de behof, för hvilkas tillfredsställande medel skola sökas på den åttonde hufvudtiteln, också enligt sakens natur högst betydligt tillväxt, kan man finna, att det af Stats-Utskottet anförda skäl för afslag å ifrågavarande framställning verkligen icke är så kraftigt, som det från början kunde synas.

På grund häraf och då, såsom den föregående talaren anmärkt, den medicinska undervisningen, hvilken nu är synnerligen långvarig, skulle kunna väsentligen förkortas genom ett bifall till den Kongl. propositionen, får jag anhålla om bifall dertill.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Det ligger i sakens natur, att då en hufvudtitel med många punkter, och i hvilka många reservationer förekomma, samtidigt föredrages i båda Kamrarne, det är omöjligt för vederbörande departementschef att vara tillstädes i båda Kamrarne för att försvara hvarje punkt i den Kongl. propositionen. Som nu Stats-Utskottets ledamöter från Första Kammaren i allmänhet tillstyrkt den Kongl. propositionen och utan tvifvel äro beredda att gifva skäl derför, men deremot Stats-Utskottets ledamöter från Andra Kammaren i flera fall afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag, torde Kammaren finna naturligt, att jag icke alltid kan vara här närvarande för att bemöta de anmärkningar, som göras i de särskilda punkterna.

I fråga om Utskottets under denna punkt yttrade allmänna anmärkning, att anslagen så betydligt ökats på den 8:de hufvudtiteln vill jag endast erinra, att bland andra grunder till denna förhöjning är äfven den, att de förändrade förhållanden, hvarunder naturvetenskaperna nu för tiden studeras, fordra institutioner af annan och långt dyrbarare beskaffenhet än förr, samt att, om vi vilja i dessa moderna vetenskaper följa med vår tid, måste vi underkasta oss de uppoffringar, det medför.

Hvad den nu föredragna punkten särskildt angår, förefaller det mig, som om nyttan af den deri ifrågasatta förändringen i den kliniska undervisningen är så stor, att man icke borde sky den ringa uppoffring, som regeringen derför begärt.

Friherre Klinckowström: Då denna punkt är en af de få, der sparsamhetspartiet i Andra Kammaren lyckats erhålla majoritet inom Stats-Utskottet, är det med verklig glädje, som jag, i motsats mot de föregående talarne, yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Jag hade tänkt att vidlyftigare yttra mig för att ingå i svaromål å de sifferuppgifter, som de två siste talarne och i synnerhet Friherre Tamm lemnat i denna fråga; men jag anser tiden nu icke lämplig dertill, så mycket mer, som Kammarens ledamöter torde vara trötta efter den föregående långa diskussionen. Det blir måhända tillfälle för mig på eftermiddagen att ingå i ett yttrande öfver 8:de hufvudtiteln i dess helhet, och då skall jag med siffror och med bevis, hoppas jag, kunna ådagalägga, att det finnes ganska

Anslag till en laboratorsbefattning vid Karolinska institutet. (Forts.)

många anmärkningar att göra mot denna hufvudtitel i dess helhet, först med afseende derpå, att den under den senare tiden svält ut till en verkligen fruktansvärd höjd; för det andra derom att sjelfva fördelningen af de tio millioner — eller jag tror nu närmare tolf millioner — kronor, som blifvit föreslagna för denna hufvudtitel å ordinarie och extra stat tillsamman, icke är verkstäld med behörig hänsyn till de olika anspråk, som landet och folket kunna göra på undervisning och de olika klassernas tillgodoseende härutinnan; samt för det tredje angående den orimliga höjd, denna hufvudtitel har, om man jemför den med likartade kostnader i de flesta af Europas kulturstater.

Som sagdt, vill jag icke nu besvära Kammaren härmed, utan yrkar helt enkelt bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Widén: Jag vill endast fästa uppmärksamheten derpå, att det argument, som här anförts för afslag å Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning, nemligen att anslagen till 8:de hufvudtiteln hafva växt allt för mycket, är ett för vidt gående skäl. Om man ville begagna sig af detta skäl, så kunde man ju komma till att yrka afslag på snart sagdt hvad som helst, som ytterligare begäres på 8:de hufvudtiteln. Den rätta utgångspunkten är väl att se till, huru vida hvarje föreslagen tjenst är i och för sig nödvändig eller ej, och sedan Kammaren nu, vid afgörandet af två föregående punkter, har erkänt nödvändigheten af att inrätta en ny professur vid medicinska fakulteten i Lund och att meddela förhöjning i anslag för två laboratorstjensters förvandling till professurer i Upsala, så anser jag för min del, att denna Kammare också måste konseqvent bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit i förevarande punkt, ty det är en tjenst af enahanda beskaffenhet med dem i de båda föregående punkterna, som här är i fråga.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Lagerberg: Jag kan icke gilla det skäl, som af den näst föregående talaren blifvit anfördt. Att utgifterna å 8:de hufvudtiteln stigit, är visserligen sant, men jag tror, såsom den siste talaren, att man vid bedömandet af hvarje särskild fråga bör hålla sig till det, hvarom frågan rör sig. Att bara för att få det nöjet hålla med Andra Kammaren derföre icke bifalla Kongl. Maj:ts förslag kan ej heller blifva något skäl för mig att yrka afslag. Hvad gäller frågan? Jo att anslå 3,000 kronor till en laboratorsbefattning vid Karolinska institutets patologiskt-anatomiska afdelning. Och hvarföre? Jo, för att läkarebildningen skall kunna komma att gå litet fortare, så att läkarne må kunna blifva utexaminerade vid tidigare år. Det har allmänt varit öfverklagadt, att deras kurs är för långvarig. Det andra skälet, som anförts för bifall till Kongl. Maj:ts framställning, är att vid den kliniska undervisningen icke så många studerande skulle tjenstgöra på en gång, utan arbetet fördelas på en längre tidrymd och således blifva grundligare. Nu frågar jag: om detta kan åstadkommas för 3,000 kronor, skall man då vägra detta belopp?

Anslag till en laboratorsbefattning vid Karolinska institutet. (Forts.)

För min del anser jag Kongl. Maj:ts framställning vara väl motiverad och yrkar bifall dertill.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framstälda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

7 punkten.

Bifölls.

Föreslagen tillökning i anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom.

8 punkten.

Herr Wennerberg: Jag anser mig skyldig att, innan jag säger några få ord rörande detta ärende, bedja Kammaren om ursäkt för att jag upptager tiden, ehuru jag, dertill tvungen af omständigheterna, icke kan framställa något *yrkande*, utan blott en vördsam hemställan till regeringen.

För att gifva skäl härför, anhåller jag att hos Kammaren få återkalla i minnet, helt summariskt, hvad som angående detta vigtiga ärende hittills har skett. År 1866 anhöllo Riksens Ständer, "att Kongl. Maj:t måtte utreda och undersöka i hvad mån offentliga läroanstalter för qvinlig ungdom kunde anses ytterligare böra på det allmännas bekostnad upprättas". Det fans då nemligen redan ett seminarium, förenadt med normalskola för flickor. På grund af denna Riksens Ständers uttalade önskan tillsattes en komité. Denna komités betänkande var, förmodar jag, icke fullt sådant, som den dåvarande ecklesiastikministern ansåg att det borde vara för att läggas till grund för en Kongl. proposition — en åsigt, som i någon mån äfven delades af hans efterträdare.

Derföre framlades först 1873 en på detta utlåtande byggd proposition för Riksdagen. Riksdagen fann skäligt förkasta *den*, men uttalade, att Riksdagen ansåg *saken* i hög grad behjertansvärd och att staten borde bidraga till inrättande af högre läroverk för qvinlig ungdom genom att lemna understöd åt sådana läroverk. Med anledning häraf ställdes en ny Kongl. proposition af sådant syfte till 1874 års Riksdag, och på grund af denna återigen beslöt Riksdagen för ändamålet anvisa ett anslag af 30,000 kronor.

Det är Kammaren väl bekant, huruledes detta anslag derefter småningom ökats, så att allt sedan 1878 70,000 kronor årligen utgått såsom understöd till dessa skolor.

Efter denna tid hafva af enskilda motionärer framställningar blifvit gjorda derom, att detta anslag skulle ytterligare ökas, emedan det visat sig vara otillräckligt för att kunna motsvara det intresse, som från nästan alla delar af landet yppat sig för inrättandet af sådana skolor. Vid 1882 års riksdag, då en motion i ämnet var före i denna Kammare, fans det ingen enda af då uppträdande talare, som satte sig emot saken. Tvärtom rådde det derom en

Föreslagen tillökning i anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom. (Forts.)

fullständig enighet. Endast i afseende på en särskild del af den då framlagda motionen, nemligen angående ifrågasatt inspektion af läroverken för qvinlig ungdom, yttrades någon meningsskiljaktighet, och voteringen, som egde rum, gälde blott denna särskilda del af saken. Vid 1883 års riksdag var saken åter före, och alla talare, som yttrade sig, voro äfven då för den. Den meningsskiljaktighet, som då uppstod, berodde endast derpå, att åtskilliga ansågo såsom rigtigast, att ärendet komme från Kongl. Maj:t och icke af enskild motionär genomdrefves. Äfven ansåg man då att, innan man gick längre med anslags beviljande, man borde taga kännedom om de resultat, som hittills visat sig af undervisningen vid dessa läroverk, och tillse om de gjorde skäl för ytterligare uppmuntran från statens sida. Detta års riksdag framlades en ny motion, byggd just på denna Kammarens sålunda uttalade åsigt, och Kammaren tillstyrkte äfven nu utan någon meningsskiljaktighet, att en skrifvelse måtte afgå till Kongl. Maj:t med begäran, att han ville taga om hand denna vigtiga fråga och af en kommande Riksdag äska det anslag, som han, efter verkställd utredning af ärendet, funne vara för ändamålet behöfligt.

Detta Kammarens beslut öfverlemnades till Medkammaren, hvars Tillfälliga Utskott tillstyrkte detsamma. Då ärendet föredrogs i Andra Kammaren, ändrades likväl skrifvelseförslaget, och dermed var i sjelfva verket saken ställd så, att ingenting dervid kunde göras denna riksdag, så vida icke Första Kammaren inginge på Andra Kammarens skrifvelseförslag. Emellertid fann Första Kammaren icke skäl att frångå *sitt* skrifvelseförslag. Skiljaktigheten mellan de båda skrifvelseförslagen syntes icke stor i sak. Båda Kamrarne önskade, att innan ytterligare bidrag till dessa skolor lemnades, borde en undersökning om deras verksamhet göras; men Andra Kammaren tycktes önska, att endast resultatet af denna undersökning skulle meddelas Riksdagen, innan något vidare i saken åtgjordes. Nu vet jag icke mer än två sätt, hvarpå Kongl. Maj:t plägar gå till väga vid dylika fall, antingen genom att nedsätta en komité eller aflåta en Kongl. proposition. Detta sista synes icke Andra Kammaren vilja; det måste således hafva varit det första sättet, man der önskade. Jag betviflar dock, att det för *detta* ärendes utredning är nödvändigt att tillsätta en komité, helst vi redan hafva haft en sådan, och hvar och en för denna undervisning verkligen intresserad väl vet, huru med densamma det förhåller sig. Den undersökning, som erfordras, torde icke vara mer omfattande, än att den väl kan ske med tillhjelp af de styrelser, som finnas tillsatta öfver läroverken, ställda i förbindelse med chefen för Ecklesiastikdepartementet, som äfven sjelf kan genom särskild inspektion undersöka förhållandet närmare, der han finner skäl dertill.

Så står saken nu. Äfven denna gång har ett ökadt understöd åt den qvinliga undervisningen förvägrats, ja, en skrifvelse derom måst lemnas å sido.

Det har af motionären ifrågasatts en ökning af 30,000 kronor. Det borde synas för hvar och en klart, att *om* man anser sig

Föreslagen tillökning i anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom. (Forts.)

kunna *utan* undersökning gifva 70,000 kronor, så kunde man väl äfven utan risk gifva 100,000 kronor, dels emedan det hittills visat sig vara just penningar, som behöfts, och dels derför att den önskade undersökningen enligt mitt förmenande mycket väl kunde ske innan nästa års ingång.

Jag anser det vara i högsta grad bedröfligt, om en så vigtig sak som denna å nyo skulle kastas å sido för småaktiga formella betänkligheter eller för tillfredsställandet af ett betydelselöst rätthafveri. Och för att en så maktpåliggande angelägenhet ej vidare måtte blifva vanvårdad, är det som jag vågar framställa en vördsam anhållan till regeringen, att Kongl. Maj:t ville taga hand om saken och till nästa Riksdag framlägga en proposition, i öfverensstämmelse med den af Första Kammaren uttalade önskan, grundad på en föregående undersökning af resultaten af undervisningen uti ifrågavarande skolor.

Kammaren torde finna, att i mitt anförande ej är sagdt ett ett enda ord af klander mot Stats-Utskottets nu föreliggande förslag. Det hade varit så mycket mindre möjligt för mig att göra det, som jag sjelf varit med om att tillstyrka denna Kammare att låta en föregående undersökning ega rum, innan ytterligare anslag beviljades. Helt visst vill väl icke någon i denna Kammare, att saken å nyo skall *så* framkomma, att den afslås, antingen derför att en enskild motionär framlagt den, eller derför att Kamrarne icke kunna komma öfver ens om formen för en skrifvelse i ärendet till Kongl. Maj:t.

Jag har sökt yttra mig så, som jag tror att Kammarens ledamöter med sina föregående beslut menat, och får nu stanna vid den önskan, som jag redan uttalat, att denna angelägenhet ändtligen måtte af regeringen blifva behjertad och omhändertagen.

Herr Widén: Efter det yttrande, den föregående talaren haft, torde jag ej behöfva vara mångordig. Jag tror, att han i allt hufvudsakligt har träffat Utskottets mening. Utskottet har afstyrkt den föreliggande motionen icke derför, att Utskottet icke ansett den behjertansvärd och förtjent af uppmärksamhet, utan derför att nödig utredning icke varit förelagd Utskottet. Utskottet har dermed icke menat, att det skulle behöfva tillsättas någon komité, och att utredningen skulle skaffas på det sättet. Utskottet skulle hafva varit nöjdt, efter hvad jag kunnat förstå, med den utredningen, som kommit från Kongl. Maj:ts regering.

Det är af motionären upplyst och äfven från andra håll vitsordadt, att flera flickskolor blifvit upprättade, sedan anslaget sist bestämdes till 70,000 kronor. Enligt rättvisans enkla fordringar borde äfven dessa senare tillkomna skolor få del af statsanslaget, på samma sätt som de förut inrättade. Detta har nu emellertid icke kunnat ske, emedan det icke ansetts lämpligt att minska eller alldeles fråntaga anslaget för de skolor, som redan förut kommit i åtnjutande deraf. Under sådant förhållande borde motionärens framställning kunnat vinna afseende; men i en fråga af denna beskaffenhet har det, efter Utskottets mening, icke varit lämpligt att på

enskild motionärs framställning tillstyrka ökadt anslag, helst som man icke vetat, om ens det anslag, han begärt, är tillräckligt för syftemålets vinnande.

Föreslagen tillökning i anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom. (Forts.)

Det har vid föregående riksdagar gått så till med detta anslag, att det, som från början var 30,000 kronor, tid efter annan ökats, dock alltid på regeringens initiativ, och Utskottet har ansett, att om ännu en gång en förhöjning skall ega rum, bör initiativet tagas af regeringen, som bäst torde vara i tillfälle att bedöma, hvilken summa är erforderlig, och icke heller torde sakna utvägar att taga reda på, huru de skolor verkat, som hittills blifvit inrättade, hvarigenom ett säkrare omdöme kunde meddelas Riksdagen om nyttan af dessa läroverks understödjande med statsanslag.

Emellertid har jag nu intet annat att yrka än bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och Utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan bifölls.

9—11 punkterna.

Biföllos.

12 punkten.

Löneförbättring åt folkskolelärare m. m.

Mom. a.

Bifölls.

Mom. b.

Herr Törnebladh: Det beslut, som Kammaren nyss fattat, är otvifvelaktigt för nästa år förmånligt för den här ifrågavarande corpsen, d. v. s. folkskolelärarne och lärarinnorna i riket. Men dermed är icke all rättfärdighet uppfyld, ty för att icke närmare inlåta sig på frågan om löneregleringen, torde det vara tillräckligt att erinra derom, huru som denna tillfälliga löneförbättring dels i och genom sin natur af *tillfällig* icke kan med säkerhet antagas blifva gällande för framtiden, dels också bestämdt icke kan grunda förbättrade pensionsförhållanden.

Då föregående Riksdag hade fattat sitt beslut angående beviljande på extra stat af ett anslag, hvarigenom folkskolelärarnes och lärarinnornas löner under vissa vilkor kunde höjas till 700 kronor, skyndade sig större delen af kommunerna i riket att begagna sig deraf och höjde lönerna för de lärare, om hvilka fråga var. Samma kommuner hafva i allmänhet också gjort anspråk på att få pensionsbeloppet höjdt, men detta har på grund af gällande reglemente icke kunnat medgifvas, derför att löneförbättringen var beviljad under vissa vilkor, nemligen statens bidrag af två tredjedelar, hvilket gälde blott för ett år. Samma skulle förhållandet blifva, om denna löneförbättring fortsättes nästa år. Den skulle

Löneförbättring åt folkskolelärare m. m. (Forts.)

visserligen i form af ökadt anslag komma lärarne till godo, men skulle icke inverka på och förbättra deras pensionsförhållanden. Detta är ett ytterst vigtigt skäl att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, som efter två års beslut inom församlingarne bör kunna hafva bättre ledning, än förut fans, för uppgörande af ett förslag till löneregleringen, hvarigenom statsbidraget skulle kunna sättas på ordinarie stat.

Det har i fråga om denna skrifvelse också framstälts förslag derom, att naturaprestationerna skulle, så vidt det låter sig göra, försvinna, eller åtminstone församlingarnes skyldighet att utgöra vissa naturaprestationer inskränkas eller till och med göras beroende af deras fria vilja. Det torde dock i detta fall vara synnerligen vigtigt, att, om en skrifvelse till Kongl. Maj:t aflåtes, Riksdagen, som enligt mitt förmenande icke är i tillfälle att redan nu egna frågan en verkligen allsidig pröfning, icke gör sitt uttalande så bestämdt, att Kongl. Maj:t finner sig, då han kommer att behandla ärendet, allt för mycket bunden af den skrifvelse, som från Riksdagen afgått. Jag fruktar, att genom ett bifall till Stats-Utskottets skrifvelseförslag oförändradt de på olika orter olika förhållandena i afseende på naturaprestationerna samt församlingarnes och lärarnes önskningar i detta fall icke äro tillräckligt afsedda, hvarför jag tager mig friheten framställa ett förslag till skrifvelse i ungefär samma syfte, men affattadt i något försigtigare ordalag, så att Kongl. Maj:t å ena sidan icke skulle på något sätt vara förhindrad att framkomma med en sådan proposition, som af Stats-Utskottet är ifrågasatt, men å andra sidan också ega full rättighet att göra propositionen något olika, i händelse en närmare utredning af de olika förhållandena inom de olika bygderna i landet dertill skulle föranleda. Jag upprepar och betonar, att det kan icke annat än vara förmånligt att i detta fall icke göra ett allt för bestämdt uttalande, utan snarare att fästa uppmärksamheten på, att naturaprestationerna behöfva närmare regleras, allt som förhållandena dertill kunna föranleda.

Jag hemställer alltså, att Kammaren ville bifalla mom. b, sådant det lyder i den af mig jemte flere ledamöter af Stats-Utskottet afgifna reservation, som återfinnes på sid. 88 i betänkandet: "att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, *dels* att Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning af frågan om ny reglering, med uppförande på ordinarie stat af statens bidrag, af lönerna till folkskolelärarne och folkskolelärarinnorna i riket och dervid låta undersöka, bland annat, i hvad mån pensionsförhållandena för dessa lärare och lärarinnor af sådan reglering beröras, i hvad mån de naturaprestationer, hvilka icke bestå af bostad, bränsle och trädgårdsland, lämpligen må kunna och böra mot kontant penningebelopp utbytas" — det är egentligen der, som skilnaden förefinnes — "och i hvad mån förändring i proportionen mellan statens och kommunernas bidrag till aflöningen kan vara erforderlig, *dels* ock att Kongl. Maj:t derefter behagade till nästa Riksdag framlägga förslag till reglering af lönerna för folkskolelärarne och folkskolelärarinnorna i riket, hvarigenom statens bi-

drag kunna på ordinarie stat uppföras;" och hemställer jag vördsamt om proposition å detta mitt förslag.

Löneförbättring åt folkskolelärare m. m. (Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner, först på bifall till Utskottets i förevarande moment gjorda hemställan och sedan på bifall till den af Grefve Sparre m. fl. vid detta moment afgifna reservation, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. c.

Herr Törnebladh: Med anledning af det beslut, Kammaren nyss fattade, hemställer jag, att mom. c måtte erhålla följande lydelse:

att lemna de af Herrar Per Pettersson och C. Carlsson framstälda förslagen, i hvad de skilja sig från Kammarens under mom. a och b fattade beslut, utan vidare afseende.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, lemnade Kammaren de af Herrar Per Pettersson och C. Carlsson framstälda förslagen, i hvad de skilde sig från Kammarens i afseende på mom. a) och b) fattade beslut utan vidare afseende.

Den vidare föredragningen af ifrågavarande utlåtande uppsköts till aftonsammanträdet.

Friherre *Klinckowström* väckte en motion, N:o 53, med förslag till ändrad lydelse af sista stycket i 107 § Regeringsformen.

Denna motion hänvisades till Konstitutions-Utskottet.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, N:o 29, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående virkesunderstöd för anläggning af jernväg från Luleå till norska gränsen.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Nisser* under tiden från och med den 30 i denna månad till och med den 15 nästkommande Maj.

Kammaren åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.